

مرکز پژوهش‌های
مجلس شورای اسلامی

مشخصات لایحه

دوره دوازدهم - سال
اول

شماره ثبت:
۲۴۱

مشخصات گزارش

دفتر مطالعات آموزش و فرهنگ

گروه آموزش عالی،
تحقیقات و فناوری

نوع گزارش:

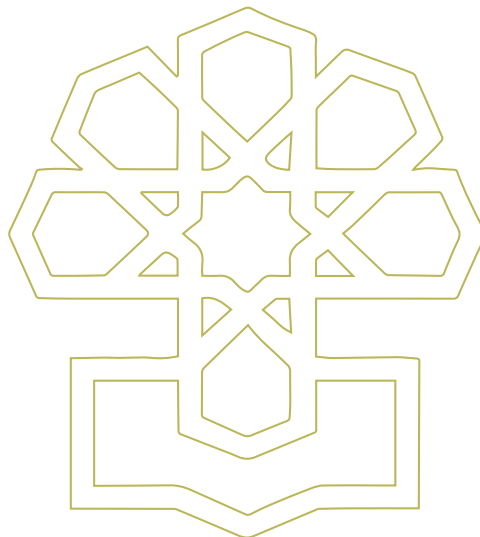
- طرح یا لایحه
 نظارتی
 راهبردی

شماره مسلسل:

۲۷۰۲۰۴۴۶

تاریخ انتشار:

۱۴۰۳/۱۲/۱

اظهار نظر کارشناسی درباره: «لایحه اصلاح قانون استفاده متوازن از امکانات کشور برای ارتقای سطح مناطق کمتر توسعه یافته»

حسین نصیری

چکیده

لایحه «اصلاح قانون استفاده متوازن از امکانات کشور برای ارتقای سطح مناطق کمتر توسعه یافته» در تاریخ ۱۴۰۳/۰۷/۱۷ به شماره ثبت ۲۴۱ در مجلس شورای اسلامی اعلام وصول شد. در گزارش حاضر در سه بخش به بررسی سوابق قانونی موضوع لایحه، عملکرد اجرایی قانون در سال‌های ۱۳۹۷، ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ و ارزیابی ماده واحده لایحه و تبصره آن پرداخته شده است. گزارش حاضر، به دلایلی از جمله کمک به تجهیز زیرساخت خوابگاه‌های دانشجویی، تجهیزات آزمایشگاهی و کارگاهی دانشگاه‌ها و مراکز فنی و حرفه‌ای و لزوم به‌روزرسانی این بخش‌ها، کمک به دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی برای پیشبرد پروژه‌های عمرانی (قابل ذکر است که بیش از ۹۰ درصد اعتبارات دانشگاه‌ها صرف هزینه‌های غیر قابل اجتناب از جمله حقوق و دستمزد می‌شود و به تبع بودجه کافی برای امور عمرانی و توسعه‌ای ندارند) همچنین تأکید برنامه هفتم پیشرفت بر توسعه پنجاه درصدی (۵۰٪) آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در آموزش و پرورش و توسعه چهل درصدی (۴۰٪) این بخش در آموزش عالی، با تصویب ماده واحده این لایحه موافق است. همچنین به دلیل کاهش انگیزه دانشگاه‌ها، برای انعقاد قراردادهای پژوهشی به دلیل کسور چندباره درآمدهای اختصاصی دانشگاه‌ها، تبصره لایحه نیز مورد تأیید است.

۱. مقدمه

ماده واحد لایحه اصلاح قانون استفاده متوازن از امکانات کشور برای ارتقای سطح مناطق کمتر توسعه یافته، پیشنهاد افزودن شاخص های «آموزش فنی و حرفه ای» و «آموزش عالی، پژوهش و فناوری» به شاخص های مشمول این قانون را داده است. همچنین در تبصره این لایحه، درآمدهای اختصاصی دانشگاه ها، مؤسسات و مراکز آموزش عالی و پژوهشی، مراکز آموزش فنی و حرفه ای و پارک های علم و فناوری از شمول اعتبارات قانون مستثنا شده است. شاخص های ذکر شده در قانون شامل: نرخ بیکاری، آب شرب شهری و روستایی، آموزش و پرورش، بهداشت و درمان، بهسازی روستاها، راه و زیرساخت های جاده ای و... بوده است. در این گزارش، پس از ذکر سوابق قانونی موضوع و اشاره مختصر به عملکرد اجرای قانون (اعتبارات ملی و استانی ویژه) طی سال های ۱۳۹۷، ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ لایحه مورد ارزیابی قرار گرفته و در پایان، مرکز پژوهش های مجلس با ماده واحد لایحه و تبصره آن موافق است.

۲. متن لایحه

مقدمه توجیهی:

نظر به اجرای قانون استفاده متوازن از امکانات کشور برای ارتقای سطح مناطق کمتر توسعه یافته - مصوب ۱۳۹۳ - و تأثیرات منفی بر فعالیت های پژوهشی، فناوری و دانش بنیان دانشگاه ها و مراکز علمی کشور از جمله اعمال چندباره کسورات بر اعتبارات دانشگاه ها، وابسته شدن روزافزون صنعت به تکنولوژی غیر بومی، کاهش ارتباط پروژه های دانشگاهی با نیازهای کشور، عدم تمایل اعضای هیئت علمی به اجرای طرح های صنعتی در دانشگاه ها و نیز مغایرت با ماده (۲۵) قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین - مصوب ۱۳۷۳ - و مواد (۳۵) و (۱۰۶) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت - مصوب ۱۳۸۰ -، لایحه زیر برای طی تشریفات قانونی تقدیم می شود:

«ماده واحد - در متن ماده واحد قانون، استفاده متوازن از امکانات کشور برای ارتقای سطح مناطق کمتر توسعه یافته - مصوب ۱۳۹۳ - و اصلاحات بعدی آن عبارت، «آموزش فنی و حرفه ای» بعد از عبارت «آموزش و پرورش» و عبارت، «آموزش عالی، پژوهش و فناوری» بعد از عبارت «بهداشت و درمان» اضافه و متن زیر به عنوان تبصره «۲» به ماده واحد یاد شده الحاق و تبصره قبلی به عنوان تبصره «۱» تلقی می شود:

تبصره - درآمدهای اختصاصی دانشگاه ها، مؤسسات و مراکز آموزش عالی و پژوهشی وابسته به وزار تخانه های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، آموزش و پرورش و مراکز آموزش فنی و حرفه ای وابسته به وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و پارک های علم و فناوری از شمول این قانون مستثنا هستند.»

۳. سوابق قانونی موضوع

با هدف آشنایی بیشتر با این قانون و سوابق آن، سعی شده است برخی از قوانینی که بیشترین ارتباط موضوعی را با این قانون دارند، آورده شود. اگرچه در برخی از قوانین بندهای مرتبط دیگری با موضوع این قانون نیز وجود داشته است. «قانون استفاده متوازن از امکانات کشور و توزیع عادلانه و رفع تبعیض و ارتقای سطح مناطق کمتر توسعه یافته و تحقق پیشرفت و عدالت» در تاریخ ۱۳۹۳/۷/۳۰ با هدف تحقق اصل چهارم هشتم قانون اساسی مبنی بر بهره برداری از امکانات کشور به صورت عادلانه در سطح استان ها به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. همچنین این قانون را می توان در امتداد ابلاغ سیاست های کلی آمایش سرزمین در سال ۱۳۹۰ توسط مقام معظم رهبری دانست. به موجب این قانون، دولت مکلف شد سه درصد (۳٪) از اعتبارات بودجه عمومی را در قالب ردیف مشخص تحت همین عنوان تعیین کند و طی جدولی که در آن سهم هر استان بر اساس شاخص های نرخ بیکاری، آب شرب شهری و روستایی، آموزش و پرورش، بهداشت و درمان، بهسازی روستاها، راه و زیرساخت های جاده ای، سرانه های عمران شهری و درآمد شهرداری ها مشخص می شود، در قانون بودجه درج نماید. سهم هر شهرستان برای بهبود شاخص های مذکور همراه با دستورالعمل توزیع پروژه ها و طرح های موارد فوق، هم زمان با ابلاغ اعتبارات استانی توسط معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهور به استان ابلاغ می شود تا با تصویب کمیته برنامه ریزی شهرستان به طرح ها و پروژه های موضوع شاخص بر خور داری شهرستان های کمتر از سطح متوسط کشور هزینه شده، به نحوی که سالیانه حداقل ده درصد (۱۰٪) به سطح متوسط کشوری نزدیک شوند.

اصلاحیه نخست این قانون در تاریخ ۱۳۹۴/۷/۲۱ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. در این اصلاحیه، فضاهای فرهنگی، مذهبی، ورزشی، شهری، روستایی و حسب مورد عشایری به فهرست بهره‌مندان از این قانون افزوده و بدین شرح، تبصره‌ای به آن الحاق شد: «پرداخت هر گونه وجهی توسط وزارتخانه و مؤسسات دولتی و شرکت‌های موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری مصوب ۱۳۸۶/۷/۸ به دستگاه‌های اجرایی به‌عنوان کمک یا هدیه به صورت نقدی و غیرنقدی به‌استثنای مواردی که در مقررات قانونی مربوط تعیین شده یا می‌شود و مبالغی که به دانشگاه‌های دولتی و احداث خوابگاه‌های دانشجویی دولتی، مؤسسات آموزش عالی دولتی، مساجد، حوزه‌های علمیه، آموزش و پرورش، ورزش و جوانان، سازمان بهزیستی کشور، امور میراث فرهنگی، کمیته امداد امام خمینی (ره) و طرح‌های ورزشی و بهداشتی و روستایی پرداخت می‌گردد، ممنوع است».

با توجه به اینکه در متن اولیه قانون، جایگاهی برای بهره‌مندی دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی و پژوهشی از محل مصرف اعتبارات این قانون در نظر گرفته نشده بود، قانونگذار برای نخستین بار در بند «ز» تبصره «۹» قانون بودجه سال ۱۳۹۷ محدود بر خورداری از این امکانات به دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی، پارک‌های علم و فناوری و مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای و جهاد دانشگاهی مستقر در استان نیز تعمیم داد. این موضوع در بند «و» تبصره «۹» قانون بودجه سال ۱۳۹۸ و بند «و» تبصره «۹» قانون بودجه سال ۱۳۹۹ عیناً تکرار شد. همچنین بند «ل» تبصره «۹» قانون بودجه سال ۱۳۹۹ درآمدهای اختصاصی دانشگاه‌ها، مؤسسات آموزش عالی وابسته به وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، پارک‌های علم و فناوری و مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای وابسته به وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و جهاد دانشگاهی را از شمول حکم اعتبارات موضوع این قانون (پرداخت ۳٪) مستثنا کرد. این حکم در بند «ی» تبصره «۹» قانون بودجه سال ۱۴۰۰ نیز تکرار شد.

همچنین در مجلس یازدهم لایحه اصلاحی با شماره ثبت ۵۲۸ در تاریخ ۱۴۰۰/۰۲/۲۸ اعلام وصول شد که با لایحه کنونی (ثبت ۲۴۱) از نظر محتوایی کاملاً مشابه بود.

۴. عملکرد توزیع اعتبارات قانون بر حسب استان

نظارت بر اجرای صحیح و کامل قوانین از وظایف ذاتی مجلس شورای اسلامی است. در همین خصوص این گزارش، جهت شفاف‌سازی عملکرد دولت در اجرای قانون استفاده متوازن از امکانات کشور و توزیع عادلانه و رفع تبعیض و ارتقای سطح مناطق کمتر توسعه یافته و تحقق پیشرفت و عدالت مصوب ۱۳۹۳/۷/۳۰، عملکرد دولت در اجرای این قانون را در طی سال‌های ۱۳۹۷، ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ مورد بررسی قرار داده است. علت انتخاب سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۳۹۹ جهت بررسی عملکرد، این است که طبق قوانین بودجه سنواتی، صرفاً در همین سال‌ها، اعتباراتی به حوزه آموزش عالی و آموزش فنی و حرفه‌ای تخصیص داده شده و طبیعتاً در سال‌های اخیر به دلیل حذف بند مربوطه از قوانین بودجه سنواتی، دولت به این بخش‌ها اعتباری تخصیص نداده است. دولت هر ساله قبل از ابلاغ قانون بودجه، سه درصد (۳٪) اعتبارات موضوع این قانون را از سرجمع اعتبارات بودجه عمومی (اعم از اعتبارات هزینه‌ای، تملک‌داری‌های سرمایه‌ای، درآمدهای اختصاصی و متفرقه) کسر و در جدول شماره ۱۰ قانون بودجه درج می‌کند. در اینجا، صرفاً اعتبارات ملی و استانی ویژه بررسی شده است. عملکرد اجرایی قانون در جدول ۱ آورده شده است. طی سه سال ۱۳۹۷، ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹، درصد تخصیص اعتبارات ملی و استانی ویژه موضوع این قانون، کمتر از ۵۰ درصد بوده است. درصد تخصیص این اعتبارات برای سال ۱۳۹۷ فقط ۲۰ درصد بوده است.

جدول ۱. میزان اعتبار ابلاغی و تخصیص داده شده ملی و استانی ویژه قانون طی سه سال ۱۳۹۷ تا ۱۳۹۹ (میلیون ریال)

سال	اعتبار ابلاغی	تخصیص داده شده	درصد تخصیص
۱۳۹۷	۳۷,۰۰۰,۰۰۰	۷,۶۹۲,۵۷۹	۲۰/۷۹
۱۳۹۸	۴۲,۹۳۸,۵۰۰	۲۰,۰۰۰,۰۰۰	۴۶/۵۷
۱۳۹۹	۷۲,۵۰۰,۰۰۰	۲۴,۰۰۰,۰۰۰	۳۳

مأخذ: سازمان برنامه و بودجه، ۱۴۰۰.

۱. عملکرد اعتبارات استانی (ردیف ۸) این قانون به دلیل عدم دسترسی به اطلاعات، مورد تحلیل قرار نگرفته است.

در جدول ۲، سهم دو استان با بیشترین و کمترین میزان اعتبارات ابلاغی قانون آورده شده است. استان سیستان و بلوچستان که طی سه سال اخیر، بیشترین میزان اعتبار ابلاغی را داشته، در سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۹ درصد تخصیص آن به میانگین کلی تخصیص اعتبارات نزدیک بوده است، اما در سال ۱۳۹۸ میزان تخصیص اعتبارات به این استان با میانگین کلی تخصیص در همان سال فاصله دارد. این موضوع در خصوص استان قم که در طی سه سال اخیر، کمترین میزان اعتبار ابلاغی را داشته، نیز صادق است. به نظر می‌رسد دامنه پراکندگی میزان تخصیص اعتبارات این قانون در سال ۱۳۹۸ بالا بوده است، به طوری که برخی از استان‌ها از جمله استان تهران با حجم تخصیص ششصد و هفتاد و هشت میلیارد و هشتصد و شصت و سه میلیون ریال (۶۷۸,۸۶۳,۰۰۰,۰۰۰) و ۶۱/۴۰ درصد تخصیص و استان اردبیل با حجم تخصیص ششصد و شصت و دو میلیارد ریال (۶۶۲,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) و تخصیص ۷۹/۸۴ درصد از سطح میانگین بسیار بیشتر بوده است. بنابراین به نظر می‌رسد روند مشخصی برای تخصیص اعتبارات این قانون وجود ندارد.

جدول ۲. میزان اعتبار ابلاغی و تخصیص داده شده ملی و استانی طی سه سال ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۳ بر حسب استان (میلیون ریال)

سال	استان سیستان و بلوچستان			استان قم		
	ابلاغی	تخصیص	درصد	ابلاغی	تخصیص	درصد
۱۳۹۷	۳,۱۳۸,۰۰۰	۶۲۵,۲۰۶	۱۹/۹۲	۳۴۳,۰۰۰	۶۸,۵۷۱	۱۹/۹۹
۱۳۹۸	۳,۶۵۶,۳۰۰	۱,۲۱۱,۵۶۹	۳۳/۱۳	۴۰۳,۷۰۰	۱۳۱,۷۹۲	۳۲/۶۴
۱۳۹۹	۶,۰۶۱,۰۳۱	۱,۹۶۸,۹۴۷	۳۲/۴۸	۶۶۹,۲۴۹	۲۱۴,۶۱۱	۳۲/۰۶

مأخذ: همان.

۵. عملکرد توزیع اعتبارات بر حسب شاخص‌ها

توزیع اعتبارات این قانون در طی سه سال اخیر در پنج شاخص قابل پیگیری است. در جدول ۳، نشان داده شده است که طی این سال‌ها، شاخص «راه و شهرسازی» بیشترین حجم مصرف اعتبارات این قانون با میانگین نزدیک به ۳۹ درصد را به خود اختصاص داده و پس از آن شاخص «آب و کشاورزی» با ۲۹ درصد در رتبه بعدی قرار دارد. پس از آن، شاخص‌های آموزشی و پژوهشی است که طی این سال‌ها اعتبارات مربوط به آن جهت احداث آموزشگاه، نوسازی مدارس، خوابگاه و فضاهای آموزشی، توسعه و تجهیز کارگاه‌ها و آزمایشگاه‌های مراکز، تعمیرات اساسی و خرید ماشین‌آلات و تجهیزات صنعتی استفاده شده است. همان‌طور که در جدول ۳ نیز مشخص شده است حجم اعتبار صرف شده در شاخص‌های آموزشی و پژوهشی که براساس تبصره‌های قوانین بودجه سنواتی طی سال‌های ۱۳۹۷، ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹، به ترتیب هزار و صد و نود و دو میلیارد و شصت میلیون ریال (۲,۱۹۴,۲۸۶,۰۰۰,۰۰۰) و سه هزار و هشتصد و شانزده میلیارد و ششصد و نود و سه میلیون ریال (۳,۸۱۶,۶۹۹,۰۰۰,۰۰۰) بوده است. بر این اساس، حجم اعتبار صرف شده طی سه سال اخیر در شاخص‌های آموزشی و پژوهشی به طور متوسط ۱۴ درصد کل اعتبارات ملی و استانی ویژه موضوع این قانون را به خود اختصاص داده است.

همان‌طور که گفته شد پیش از این نخستین بار در قانون بودجه سال ۱۳۹۷ حکمی مبنی بر بهره‌مندی نهادهای آموزش فنی و حرفه‌ای، آموزش عالی، پژوهش و فناوری از اعتبارات این قانون آمده بود. این حکم در قوانین بودجه سال ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ نیز تکرار شد. طی این سه سال، اجرای قانون به گونه‌ای بوده است که دستگاه‌های اجرایی متعددی از جمله پارک‌های علم و فناوری، دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی و پژوهشی، مؤسسات آموزشی و تحقیقاتی وابسته به سایر دستگاه‌های اجرایی (مؤسسه تحقیقاتی علوم دامی از نهادهای زیرمجموعه سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی)، شورای برنامه‌ریزی مدیریت حوزه‌های علمیه، شورای عالی حوزه‌های علمیه، سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس کشور، دانشگاه فنی و حرفه‌ای، جهاد دانشگاهی و... در طرح‌ها و پروژه‌های مختلف آموزشی و پژوهشی از جمله نوسازی و بازسازی مدارس، احداث و تعمیر خوابگاه، خرید تجهیزات کارگاه و آزمایشگاه، احداث و تکمیل فضاهای آموزشی و کمک آموزشی و... از این اعتبارات بهره‌مند شده‌اند.

سوابق اجرای قانون، نشان می‌دهد که مجری قانون طی این سال‌ها صرفاً بر حسب شاخص (آموزش، پژوهش و فناوری) و بدون توجه به نوع وابستگی دستگاه‌ها (دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی وابسته به وزارتین علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، مدارس وابسته به وزارت آموزش و پرورش و مدارس و حوزه‌های علمیه، جهاد دانشگاهی، نهادهای آموزشی و پژوهشی وابسته به سایر دستگاه‌های اجرایی) اعتبارات این قانون را تخصیص داده است.

جدول ۳. اعتبارات تخصیص داده شده ملی و استانی ویژه قانون طی سه سال بر حسب شاخص (میلیون ریال)

اعتبارات تخصیص داده شده						شاخص	ردیف
نسبت از کل	سال ۱۳۹۹	نسبت از کل	سال ۱۳۹۸	نسبت از کل	سال ۱۳۹۷		
۳۹/۸۱	۹,۵۵۵,۴۲۲	۴۰/۲۱	۸,۰۴۲,۹۴۸	۳۷/۶۳	۲,۸۹۴,۸۱۲	راه و شهرسازی	۱
۲۷/۲۲	۶,۵۳۴,۶۷۸	۳۱/۰۶	۶,۲۱۲,۸۱۰	۲۹/۸۵	۲,۲۹۶,۷۰۳	آب و کشاورزی	۲
۱۵/۹۰	۳,۸۱۶,۶۹۹	۱۰/۹۷	۲,۱۹۴,۲۸۶	۱۵/۴۹	۱,۱۹۲,۰۶۰	آموزش و پژوهش	۳
۱۰/۹۹	۲,۶۳۹,۰۸۳	۱۳/۲۱	۲,۶۴۳,۵۱۱	۱۱/۳۹	۸۷۶,۹۲۴	بهداشت و درمان	۴
۶/۰۵	۱,۴۵۴,۱۱۸	۴/۵۳	۹۰۶,۴۴۵	۵/۶۱	۴۳۲,۰۸۰	فرهنگ، هنر و ورزش	۵
۱۰۰	۲۴,۰۰۰,۰۰۰	۱۰۰	۲۰,۰۰۰,۰۰۰	۱۰۰	۷,۶۹۲,۵۷۹	جمع کل	

مأخذ: همان.

۶. بررسی مقدمه توجیهی لایحه

در مقدمه توجیهی لایحه آمده است که اعمال چندباره کسورات (پرداخت ۳ درصد) بر اعتبارات دانشگاه‌ها، با احکام ماده (۲۵) **قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین**، مصوب ۱۳۷۳/۱۲/۲۸ و مواد (۳۵) و (۱۰۶) **قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت، مصوب ۱۳۸۰/۱۱/۲۷** مغایرت دارد. موضوع و هدف قوانین مورد خطاب قرار گرفته به شرح زیر است: در ماده (۲۵) قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین تصریح شده است، که کلیه وجوه حاصل از ارائه خدمات آموزشی، تحقیقاتی، درمانی، آزمایشگاهی، فرهنگی و ورزشی و... به صورت صددرصد (۱۰۰٪) این وجوه از محل اعتبار درآمد اختصاصی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و تحقیقاتی که به همین منظور در قانون بودجه هر سال پیش‌بینی می‌شود، در اختیار دستگاه مربوط قرار خواهد گرفت تا با رعایت قانون نحوه انجام امور مالی و معاملاتی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و تحقیقاتی جهت ارائه خدمات فوق و هزینه‌های تحقیقاتی به مصرف برسد.

ماده (۳۵) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت، مقرر داشته است دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی می‌توانند برای تأمین بخشی از هزینه‌های خود نسبت به پذیرش دانشجویان خارجی یا دانشجویان ایرانی که در دانشگاه‌های سایر کشورها مشغول به تحصیل هستند، اقدام نمایند. وجوه حاصل از اجرای این بند به حساب درآمد اختصاصی مؤسسات ذی‌ربط واریز می‌گردد تا طبق مقررات مربوطه هزینه گردد.

در ماده (۱۰۶) قانون مزبور به دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی اجازه داده شده است که نسبت به انعقاد قراردادهای پژوهشی و توسعه همکاری علمی با دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی و صنعتی سایر کشورها اقدام نمایند. درآمدهای حاصل از این اقدام پس از واریز به حساب درآمد عمومی (نزد خزانه‌داری کل) معادل وجوه واریزی از محل ردیف خاصی که در قوانین بودجه سالانه منظور خواهد شد، در اختیار این نهادها قرار گیرد.

با بررسی انجام گرفته در خصوص این قوانین دو نکته قابل توجه است:

اولاً، ماده (۲۵) قانون «**وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین**»، مصوب ۱۳۷۳/۱۲/۲۸، به موجب قانون «لغو موارد مصرف قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین»، مصوب ۱۳۷۶/۰۹/۲۳، نسخ شده است.

ثانیاً، قانون «استفاده متوازن از امکانات کشور و توزیع عادلانه و رفع تبعیض و ارتقای سطح مناطق کمتر توسعه یافته و تحقق پیشرفت و عدالت»، مصوب ۱۳۹۳/۷/۳۰، قانون عام مؤخر بوده و مواد (۳۵) و (۱۰۶) قانون «تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت»، مصوب ۱۳۸۰/۱۱/۲۷، احکام خاص مقدم هستند و در اینکه عام مؤخر، ناسخ خاص مقدم باشد، اختلاف نظر وجود دارد (مقصود دقیق قانونگذار در مواد مورد اشاره، نیازمند بررسی دقیق تر مشروح مذاکرات است). به همین جهت این لایحه در صدد آن است تا با بیان موارد مذکور در تبصره آن به صورت صریح، جایی برای این اختلاف باقی نگذارد. در عین حال، «مقررات مربوطه» مصرح در ماده (۳۵) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت، شامل قوانین بعدی از جمله قانون «استفاده متوازن از امکانات کشور و توزیع عادلانه و رفع تبعیض و ارتقای سطح مناطق کمتر توسعه یافته و تحقق پیشرفت و عدالت» می شود؛ لذا به نظر می رسد که مغایرتی بین این دو قانون، وجود ندارد.

۷. ارزیابی ماده واحد

در ماده واحد این لایحه آمده است که شاخص های «آموزش فنی و حرفه ای» و «آموزش عالی، پژوهش و فناوری» به شمول شاخص های بهره مند از اعتبارات موضوع قانون استفاده متوازن از امکانات کشور و توزیع عادلانه و رفع تبعیض و ارتقای سطح مناطق کمتر توسعه یافته و تحقق پیشرفت و عدالت، مصوب ۱۳۹۳/۷/۳۰ اضافه گردد.

شاخص های آموزشی و پژوهشی زیربنای اصلی توسعه به خصوص مناطق کمتر توسعه یافته قلمداد می شوند، اما کمبود برخی از زیرساخت ها در دانشگاه ها، مؤسسات پژوهشی، پارک های علم و فناوری و مراکز فنی و حرفه ای از جمله ضعف زیرساخت خوابگاه های دانشجویی و فرسودگی تجهیزات آزمایشگاهی و کارگاهی دانشگاه ها و مراکز فنی و حرفه ای مانع پیشروی توسعه این بخش هاست. سرعت پیشرفت علم و تکنولوژی، لزوم به روز رسانی تجهیزات آزمایشگاهی و کارگاهی مراکز علمی را افزایش داده است. موضوع توسعه آموزش های فنی و حرفه ای در بخش آموزش متوسطه و آموزش عالی به ترتیب در ردیف (۱۵) جدول شماره (۲۰) ماده (۸۷) و ردیف (۶) جدول شماره (۲۱) ماده (۹۳) برنامه هفتم پیشرفت، مصوب ۱۴۰۳ مورد تأکید قرار گرفته است. بنابراین جهت توسعه متوازن و کمک به بخش آموزش فنی و حرفه ای و آموزش عالی و پژوهش و فناوری، اصلاح قانون طبق آنچه در ماده واحد لایحه آمده است، پیشنهاد می شود.

۸. ارزیابی تبصره

تبصره این لایحه، درآمدهای اختصاصی دانشگاه ها و مراکز آموزشی و پژوهشی، مراکز آموزش فنی و حرفه ای و پارک های علم و فناوری را از کسورات موضوع این قانون مستثنا کرده است. با توجه به ماهیت درآمد - هزینه درآمدهای اختصاصی در دانشگاه ها و سایر مراکز آموزشی همچنین کسر چندباره اعتبار سه درصد از درآمدهای اختصاصی دانشگاه ها، تصویب آن پیشنهاد می شود. هر چند مستثنا شدن این بخش از اعتبارات با هدف اولیه قانون، یعنی توزیع عادلانه و به دور از تبعیض فعالیت های اقتصادی میان استان ها و مناطق مختلف کشور، مغایرت دارد. در همین رابطه لازم است بیان شود که براساس محاسبه میزان اعتبارات اختصاصی درج شده برای دانشگاه ها، مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی وابسته به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سایر دستگاه های اجرایی، پارک های علم و فناوری، آموزش و پرورش، مراکز آموزش فنی و حرفه ای وابسته به وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و جهاد دانشگاهی در قانون بودجه سال ۱۴۰۳، تصویب تبصره فوق به معنای مستثنا شدن درآمدهای اختصاصی دانشگاه ها و مراکز آموزشی، میزان کاهش منابع از این محل معادل ۲/۶ همت خواهد بود. ^۱ بنابراین ضرورت دارد دولت نسبت به جبران این کمبود، از روش های دیگر اقدام کند.

۹. جمع‌بندی و پیشنهاد

در شرایطی که حضور و فعالیت دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و تحقیقاتی و فناوری، تضمینی بر توسعه متوازن کشور به شمار می‌رود، لذا اختصاص اعتبارات ردیف خاص قانون استفاده متوازن از امکانات کشور و توزیع عادلانه و رفع تبعیض و ارتقای سطح مناطق کمتر توسعه‌یافته و تحقق پیشرفت و عدالت به مؤسسات آموزش‌های فنی و حرفه‌ای، آموزش عالی، پژوهش و فناوری از توجیه لازم برخوردار است. به این ترتیب **اصلاح قانون، طبق ماده‌واحد لایحه و تبصره آن، پیشنهاد می‌شود**. اگرچه قانون فوق، از نظر هدف و کارکرد با سایر قوانین و مقررات از جمله بند مربوط به سه درصد (۳٪) مناطق نفت و گاز خیز در قانون بودجه سنواتی هم‌پوشانی دارد، بنابراین پیشنهاد تجمیع و بازنگری کلی این قانون نیز ارائه می‌شود.

پیشنهاد

«**ماده‌واحد** - در متن ماده‌واحد قانون، استفاده متوازن از امکانات کشور برای ارتقای سطح مناطق کمتر توسعه‌یافته، مصوب ۱۳۹۳/۷/۳۰، عبارت «آموزش فنی و حرفه‌ای» بعد از عبارت «آموزش و پرورش» و عبارت «آموزش عالی، پژوهش و فناوری» بعد از عبارت «بهداشت و درمان» اضافه می‌شود و تبصره آن به تبصره «۱» تغییر و متن زیر به‌عنوان تبصره «۲» به ماده‌واحد یاد شده الحاق می‌شود:

تبصره «۲» - درآمدهای اختصاصی دانشگاه‌ها، مؤسسات و مراکز آموزش عالی و پژوهشی وابسته به وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، آموزش و پرورش و مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای وابسته به وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و پارک‌های علم و فناوری از شمول این قانون مستثنا هستند».

گزیده سیاستی

لایحه اصلاح قانون استفاده متوازن به‌دلیل کمک به زیرساخت خوابگاه‌های دانشجویی، تجهیزات آزمایشگاهی و کارگاهی دانشگاه‌ها و تأکید برنامه هفتم بر ارتقای آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و همچنین تبصره این لایحه با هدف کمک به دانشگاه‌ها مورد تأیید است.

